

fiom:

Adoptiekind op het kinderdagverblijf

Informatie en praktische tips voor
pedagogisch medewerkers

Inhoudsopgave

06	Inleiding
07	Over adoptiekinderen
09	Naar het kinderdagverblijf
11	Pedagogische ondersteuning
17	Signaalgedrag
19	Meer informatie

Colofon

Dit is een publicatie van Fiom
www.fiom.nl

Vormgeving: New Boxes
Foto's: Shutterstock en Stocksy
Druk: 2022

© 2022 Fiom
Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd zonder
schriftelijke toestemming van Fiom

Inleiding

Adoptiekinderen die op het kinderdagverblijf komen, zijn vaak net begonnen met wennen en hechten aan hun adoptiegezin. Ze hebben hun vertrouwde verzorgers en omgeving achtergelaten. Niet zelden zijn ze verwaarloosd en ondervoed geweest. Dat maak ze in de eerste jaren na aankomst nog kwetsbaar. Adoptiekinderen zijn dan ook erg geholpen met een adoptiealerte pedagogisch medewerker. In deze brochure vind je informatie en tips om adoptiekinderen te begeleiden en te helpen om zich veilig en prettig te voelen op het kinderdagverblijf.

Internationale Verklaring van de Rechten van het Kind:

“Ieder kind heeft het recht om op te groeien in een gezin. Adoptie kan een mogelijkheid zijn om een kind dat niet bij zijn biologische ouders op kan groeien toch een gezin te bieden. Pas als duidelijk is dat een kind niet door naaste familieleden kan worden opgevangen en er ook in het land van herkomst geen geschikt pleeg- of adoptiegezin is, komt adoptie naar het buitenland in aanmerking.”

Over adoptiekinderen

Op heel jonge leeftijd hebben adoptiekinderen te kampen gehad met verlies van biologische ouders, wisselende verzorgers en vaak ook met verwaarlozing, trauma en ondervoeding. Na de adoptie komt daar ook nog de overgang naar een andere cultuur bij, een totaal nieuwe omgeving en gezinssituatie. Dit heeft grote gevolgen voor het gevoel van veiligheid van het kind. Veel adoptiekinderen hebben een ontwikkelingsachterstand bij aankomst in Nederland. Hierdoor kan het kind gedrag laten zien dat mogelijk niet bij zijn leeftijd past.

Voor de adoptie

Om emoties en gedrag van een adoptiekind te kunnen begrijpen, is het goed om zoveel mogelijk te weten over de omstandigheden waarin het heeft geleefd in zijn geboorteland. Samen een potje verf delen kan bijzonder lastig zijn voor een kind dat altijd voor zichzelf moest opkomen en moest vechten voor zijn bestaan. Op volwassenen vertrouwen en hulp vragen is onwennig voor een kind dat veel wisselende verzorgsters heeft gekend. Al deze ervaringen werken door in het gedrag dat het kind na de adoptie laat zien. Ook de prenatale periode is van belang voor de latere ontwikkeling van een kind; dronk de moeder alcohol of gebruikte ze drugs, was er veel stress?

Gehechtheid

Veilige gehechtheidsrelaties zijn een stevige basis voor een goede sociaal-emotionele, cognitieve en lichamelijke ontwikkeling. Gehechtheid is een duurzame, emotionele en wederzijdse band tussen opvoeder en kind. Het opbouwen van zo'n band is een intensief proces dat enkele jaren duurt. Adoptieouders moeten nog een band opbouwen met hun kind. Daarom houden zij hun kind meestal in het begin zo veel mogelijk thuis. Op deze manier kan het kind vertrouwen krijgen in zijn nieuwe familie. Dit vertrouwen is nodig om zelfvertrouwen te krijgen en een veilige gehechtheidsrelatie aan te gaan met de ouders. Pas op het moment dat een kind zich gezien en veilig voelt, kan het een ontwikkelingsachterstand inhalen. Angstig, klampend, teruggetrokken of te vrij gedrag van adoptiekinderen houdt vaak verband met een gebrek aan basisvertrouwen, een gevoel van onveiligheid.

Overlevingsgedrag

Adoptiekinderen hebben in hun geboorteland meestal weinig persoonlijke zorg en aandacht gekregen. Hierdoor hebben ze gedrag ontwikkeld om zich te kunnen handhaven. Bijvoorbeeld clownesk gedrag om aandacht te krijgen. Of zich overal mee bemoeien. Na de adoptie verdwijnt dit gedrag niet altijd vanzelf. Soms hebben ouders en pm'ers adoptiespecifieke hulp nodig om het gedrag van het kind te begrijpen en het kind te helpen om anders te gaan reageren.

Joska, pedagogisch medewerkster: "Mika is een half jaar bij haar adoptieouders en vindt het nog lastig om zonder hen te zijn. Daarom hebben we de wenperiode verlengd en komt zij nu samen met haar vader of moeder spelen in de groep. Zij maken dan samen met Mika een puzzel of bouwen een toren. Langzamerhand lijkt zij zich meer op haar gemak te voelen. Nu zoekt zij tijdens spelmomenten ook contact met andere kinderen."

Naar het kinderdagverblijf

Kinderopvang wordt tegenwoordig niet meer gezien als tijdelijke opvangplek, maar als een veilige thuishaven waar kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen én een deel van hun opvoeding genieten. Voor adoptiekinderen is het extra belangrijk dat het wennen aan het kinderdagverblijf goed begeleid wordt. Een veilige band opbouwen met de pedagogisch medewerkers is daarbij van essentieel belang.

Wanneer starten?

Er is geen vaste regel voor wanneer een adoptiekind klaar is voor het kinderdagverblijf. Ieder kind heeft zijn eigen voorgeschiedenis, ontwikkelingstempo en karakter. Adoptieouders én kind moeten zich enigszins kunnen en willen toevertrouwen aan de zorg van het kinderdagverblijf. De opgebouwde hechting tussen adoptieouders en kind speelt hierbij een belangrijke rol. Een kind dat nog onvoldoende basisvertrouwen bezit, zal niet goed gedijen in de groep. Klampgedrag of juist allemansvriendjesgedrag kan erop wijzen dat het kind nog niet toe is aan het kinderdagverblijf.

De groep

Een adoptiekind is erg gebaat bij continuïteit in de groep. Een groep kinderen van meerdere leeftijden bij elkaar (verticale groep) heeft vaak de voorkeur boven een groep met kinderen van dezelfde leeftijd (horizontale groep). Dit omdat de kinderen met de pm'ers een langere periode in dezelfde groep blijven.

Ook een stabiele horizontale groep, met dezelfde pm'ers en dezelfde kinderen op dezelfde dagen, vergroot de kans op een succesvolle plaatsing. Flexibele opvang of opendeurenbeleid kan verwarrend zijn omdat dit te weinig stabiliteit en structuur biedt.

Hele of halve dagen?

Voor de meeste adoptiekinderen is halvedagopvang een stuk prettiger dan hele dagen, zeker de eerste tijd. Op deze manier slaapt het kind in zijn eigen vertrouwde bedje én blijft er energie over om thuis dingen te ontdekken.

Intakegesprek

Aandachtspunten voor het intakegesprek met de adoptieouders zijn:

- Wat is op hoofdlijnen de voorgeschiedenis van het kind? Zijn het feiten of vermoedens?
- Had het kind bij aankomst een ontwikkelingsachterstand en/of een medisch probleem?
- Is het kind eerder op een kinderdagverblijf of peuterspeelzaal geweest?
- Hoe verloopt het proces van wennen en hechten in het gezin?
- Wat laat het kind thuis zien? Vraag naar concrete voorbeelden.

Wennen

Een wenperiode is maatwerk. Maak met de ouders een rustig opbouwend wenschema. Het gedrag van het kind is leidend in beslissingen over de vervolgstappen. Een aantal tips:

- De eerste keren komen ouder en kind op een rustig moment naar het kinderdagverblijf. De ouder blijft in de groep om samen met zijn kind kennis te maken met de andere kinderen, de pm'ers en om de sfeer te proeven. Daarna gaat de ouder tussendoor even kort weg. Wanneer dit goed gaat, kan het kind een ochtendje alleen blijven.
- Bespreek elke nieuwe stap zowel vooraf als achteraf met ouders en kind. Kijk goed naar wat het kind nodig heeft. Is het klaar voor een volgende stap?

- Koppel het kind aan een vaste medewerker. Deze pm'er heeft ook de taak om het kind vertrouwd te maken met de gebruiken en gewoontes van het kinderdagverblijf.
- Het is voor een adoptiekind niet vanzelfsprekend om met andere kinderen te spelen en om te gaan met een grote hoeveelheid speelgoed. Ook de gewoontes, regels, taal en gedragingen die hierbij horen zijn niet altijd bekend. Begeleid het adoptiekind hierbij; hoe speel je met klei, wat doe je met blokken en hoe kun je samen spelen?

Kinderopvang geschikt?

Niet alle adoptiekinderen reageren even goed op kinderopvang. Dat ligt meestal niet aan de pm'ers of de organisatie. Vaak heeft het kind nog onvoldoende basisvertrouwen om ontspannen te kunnen functioneren in een groep. Het kind wordt dan overvraagd. Als je twijfelt of het kind er wel aan toe is, is het verstandig om hier open met ouders over in gesprek te gaan.

Pedagogische ondersteuning

Meestal heeft een adoptiekind meer tijd en specifieke begeleiding nodig voordat het zich op zijn gemak voelt op het kinderdagverblijf. Deze tips kunnen helpen om het gevoel van veiligheid te vergroten.

Spelen

- Laat initiatieven en activiteiten goed aansluiten op de ontwikkelingsbehoefte van het kind. Let op dat je het kind niet overvraagt.
- Veel adoptiekinderen hebben sensopatisch spel in hun geboorteland gemist. Laat ze daarom spelen en klieren met klei, water, zand en verf. Het is belangrijk om geen eisen te stellen aan vorm of resultaat. Plezier en ontdekken staan voorop!

Slapen

Jonge adoptiekinderen hebben vaker dan 'gewone' kinderen een slaapprobleem. Door hun eerdere ervaringen kunnen zij overstuurd raken wanneer ze moeten slapen op het kinderdagverblijf. Het slapen op een zaal met meer kinderen doet immers denken aan een tehuis.

- Laat het kind slapen in een eigen wandelwagen of in de groepsruimte. Een doek die door het spijlenbedje wordt gevlochten kan voor beschutting zorgen, net als een t-shirt van thuis met de geur van ouders.

- Soms zijn adoptiekinderen nog te veel op hun hoede en durven ze zich niet over te geven aan de slaap. Alleen wat rusten in een afgeschermd plekje, bijvoorbeeld een hangmat, kan dan uitkomst bieden.

Eten en drinken

Sommige adoptiekinderen hebben andere eet- en drinkgewoontes. Ze schrokken en proppen bijvoorbeeld alles snel naar binnen of hamsteren het eten. Dit heeft bijna altijd te maken met hun voorgeschiedenis in hun geboorteland. Bespreek dit met de ouders en vraag naar de situatie thuis. Samen met de ouders kan er dan een aanpak bedacht worden om geleidelijk de gewenste eetpatronen van kinderdagverblijf (en thuis) aan te leren.

Afscheid nemen

Adoptiekinderen hebben de eerste tijd vaak moeite met afscheid nemen. Dat kan samenhangen met een eenkennigheidfase maar ook met de voorgeschiedenis. Het kan ook zijn dat het kind zich net prettig voelt in het gezin en zelf nog geen behoefte voelt om die wereld uit te breiden.

Naarmate er meer vertrouwen in de pm'ers en de nieuwe situatie is ontwikkeld, wordt de angst minder. Het kind ervaart dan dat het afscheid niet blijvend is.

Enkele tips:

- Zorg samen met de ouders voor een vast afscheidsritueel: bijvoorbeeld samen de jas ophangen, knuffel opbergen en een boekje lezen. Dan draagt de ouder het kind over aan de zorg van de pm'er en zwaait het kind de ouder uit vanachter het raam.
- Een responsieve reactie op huilen bij het afscheid nemen is bijvoorbeeld: "Je vindt het niet leuk dat mama weg gaat. Kom maar even hier naast me zitten!"
- Wacht de eerste tijd als het even kan met het maken van uitstapjes. Bespreek samen met ouders wanneer een uitstapje gepland is. Kijk goed of het kind er klaar voor lijkt te zijn of niet.
- Ouders kunnen een foto van henzelf meegeven in bijvoorbeeld een sleutelhanger.

- Adviseer ouders om hun kind op tijd te komen ophalen, het liefst als eerste. Wanneer adoptiekinderen andere ouders hun kind zien ophalen, kan dit een angstig gevoel oproepen: "Word ik wel opgehaald?"

Aanraken

Neus snuiten, luier verschonen, het geven van de fles: regelmatig zijn er momenten waarop er lichamelijk contact is tussen kind en pm'er. Veel adoptiekinderen hebben in tehuizen een routinematige verzorging gehad, met weinig persoonlijke aandacht. Sommige kinderen hebben negatieve ervaringen met aanraking opgedaan.

- Maak bewust contact met het kind tijdens verzorgingsmomenten. Dit zorgt ervoor dat het kind zich gezien voelt.
- Het benoemen van wat het kind ervaart, zorgt er voor dat een kind zich begrepen voelt. Bijvoorbeeld: "Je schrikt van het washandje. Maar ik was je handen heel rustig, kijk maar..."
- Respecteer de grenzen van het kind en blijf rustig en uitnodigend. Een kind kan lichamelijk contact afwijzen. Dit is niet persoonlijk bedoeld maar komt voort uit oud overlevingsgedrag.

Pien, pedagogisch

medewerker: “Kiki slaapt thuis prima, maar komt op de slaapkamer van onze babygroep niet in slaap. Ze gaat steeds rechtop zitten, gooit haar pop uit bed en houdt de andere kinderen wakker. Straf werkt niet. Ze raakt dan totaal overstuurd. Daarom hebben we besloten haar voortaan in een andere slaapkamer te leggen. Daar gaan de kinderen later naar bed. Hierdoor kan Kiki eerst zelf rustig inslapen voordat de rest komt.”

- Geef het kind een vaste plek tijdens gezamenlijke momenten aan tafel, het liefst naast de vaste pm'er.
- Stel duidelijke regels, hierdoor biedt je het kind veiligheid. Als een kind iets doet wat niet mag, is het belangrijk om eerst te benoemen wat het kind precies doet. Geef vervolgens op een positieve manier sturing aan het gedrag.
- Probeer negatieve emoties en gedrag niet hoog op te laten lopen, maar reageer direct. Ging er iets mis? Help het kind dan om te herstellen en ondersteun daarbij.

Structuur en duidelijkheid

In het algemeen helpen duidelijke opdrachten, structuur en voorspelbare gebeurtenissen een adoptiekind om zich op zijn gemak te voelen.

- Zorg dat het kind de eerste tijd gekoppeld is aan een vaste begeleidster.
- Praat veel met het kind over wat je gaat doen: “Over vijf minuten gaan we aan tafel, dus dan moeten we eerst de potloden opruimen en dan gaan we een boterham eten”. Zo weet het kind waar het aan toe is. Pictogrammen kunnen helpen bij het voorspelbaar maken van het dagritme.

Het belang van benoemen

Benoem wat je zelf gaat doen (luier verschonen, flesje klaarmaken), maar ook wat het kind doet (een toren bouwen, aan tafel zitten). Wanneer je benoemt wat het kind aan het doen is, laat je hem ervaren dat je hem ziet. Ook het benoemen van gevoelens zorgt ervoor dat een kind zich begrepen voelt. “Moeilijk hè?” of “Je voelt je vast verdrietig omdat het niet lukt. Kom maar, dan doen we het samen.”

Anne, pedagogisch

medewerkster: “Kai van drie jaar maakte moeilijk contact met andere kinderen. Hij liep vaak een beetje doelloos rond en lachte nauwelijks. We vroegen ons af of dit bij zijn karakter hoorde of dat hij zich niet op zijn gemak voelde. Zijn ouders herkenden het gedrag uit de periode dat hij net in Nederland was. Zij vroegen ons of we deel wilden nemen aan adoptieconsultatie. Daar stonden we voor open. Aan de hand van videobeelden hebben we het gehad over de sociale- en emotionele ontwikkeling van Kai. We hebben meer oog gekregen voor de zwakke signalen die hij uitzendt om contact te maken. De tips die hebben geholpen. Kai is meer ontspannen en heeft goed contact met een van mijn collega's.”

Signaalgedrag

Voor adoptiekinderen is het belangrijk dat het kinderdagverblijf net als thuis een veilige plek wordt waar ze mogen zijn zoals ze zijn. Soms blijkt uit hun gedrag dat ze zich nog niet veilig voelen. Het is belangrijk om deze signalen te leren herkennen.

Signalen van een (nog) onveilige gehechtheid bij jonge kinderen

- Het kind is motorisch erg onrustig, het heeft een gespannen lijfje of voelt erg slap aan. Het kind valt moeilijk in slaap of wordt vaak (huilend) wakker. Het kind ontlaadt spanning door veelvuldig geeuwen, trillen of zweten.
- Het kind is emotioneel snel uit balans. Het is vaak verdrietig, dreinerig, angstig of boos en is dan moeilijk te kalmeren of het is juist vlak in zijn emoties, lacht nauwelijks.
- Het kind laat zich niet of moeilijk aanraken. Het wil niet graag op schoot en voegt zich lieflijk niet. Het kind ligt, kruipt of loopt liefst alleen en maakt nauwelijks oogcontact. Of klampt zich juist vast en eist voortdurend de aandacht op.
- Het kind zoekt bij spanning geen steun of troost. Het is bovenmatig zelfstandig, vraagt te weinig hulp. Het kind wil alles zelf bepalen en toont veel verzet. Of het kind klampt zich aan je vast maar laat zich niet echt troosten.

- Het kind komt nauwelijks tot onderzoek of spel. Het is snel afgeleid en heeft moeite met het afmaken van taakjes of spel.

Juist in de eerste jaren na aankomst kan er nog heel veel hersteld worden. Ziet je een van de bovenstaande signalen, bespreek je het gedrag en de emoties van het kind dan met de ouders.

Consultatie

Soms kan het prettig zijn als er een adoptiedeskundige even meekijkt en adviseert over de beste aanpak. Hiervoor hoeven er geen grote problemen te zijn, integendeel. Veel adoptieouders maken al preventief gebruik van adoptieazorg. Een consultatie op het kinderdagverblijf is een van de mogelijkheden. Aan de hand van korte videoopnamen krijgt je tips en adviezen. Deze tips kunt je ook toepassen op andere kwetsbare kinderen. Kijk voor meer informatie op de volgende pagina.

Meer informatie

De afdeling Adoptievoorzieningen van Fiom geeft informatie, advies en ondersteuning aan adoptieouders, geadopteerden, leerkrachten en andere professionals. Meer informatie over adoptie en de ontwikkeling en opvoeding van adoptiekinderen vind je op onze website.

Persoonlijk advies

Heb je vragen of zorgen over de ontwikkeling of opvoeding van je adoptiekind? Of wil je gewoon eens van gedachten wisselen met een adoptiedeskundigen? Neem dan contact met ons op via 030-233 03 40 (keuze 3). Wij zijn bereikbaar van maandag tot en met donderdag van 9.30 - 12.30 uur. Je kan ook je vraag mailen naar nazorgadoptie@fiom.nl.

Voor meer informatie of collegiale consultatie:

Fiom

De Bouw 93
3991 SZ Houten
Telefoon: 030-233 03 40
info@fiom.nl
www.fiom.nl

omdat je er niet alleen voor staat